

Чи треба «декомунізувати»... Ковпака?

Віталій СКОБЕЛЬСЬКИЙ

У Полтаву зі столиці привезли скульптуру Івана Мазепи. Офіційно сам пам'ятник на Соборному майдані ще не відкрили, але «оглядини» вже влаштували: тисячі полтавців змогли побачити творіння скульптора Івана Білика. Тож незабаром епопея зі встановлення пам'ятника одному з найвидатніших гетьманів України, доля якого трагічно пов'язана з Полтавою, має зрештою переможно завершитися. А тривала вона понад десять років!



68

Іще на початку 2000-х голова обласної «Просвіти» Микола Кульчинський ініціював збирання коштів на спорудження пам'ятника Івану Мазепі. І хоч необхідну суму порівняно швидко зібрали, та втрутилася політика: навіть після того, як Президентом України став Віктор Ющенко, вже готовий пам'ятник припадав пилком на складі одного з художніх комбінатів. Спершу спротив чинили комуністи та «регіонали» в міській раді, а після її «перезавантаження» 2005 року почалися чвари між обласною та міською владою. Розмінною монетою став багатостраждальний пам'ятник: дозвіл на його встановлення міськрада то давала, то скасовувала, а зрештою все застопорилося на етапі виділення конкретного місця.

Тепер встановлення пам'ятника Івану Мазепі в обласному центрі полтавці пов'язують із реальним початком «декомунізації» в місті. Здавалося б, який стосунок має гетьман до радянської символіки? Але саме навколо постаті Мазепи й ламали останнім часом списи представники місцевих демократичних партій та об'єднань, з одного боку, та їхні опоненти з табору прихильників КПУ й відверто проросійських симпатиків – з другого. Адже Полтава й досі вважається в Росії

«городом русской славы», а Мазепа – «изменником».

Отож першим етапом реальної «декомунізації» полтавці вважають повалення пам'ятника Леніну в безрезні минулого року, а Мазепа має дати поштовх уже другому етапу.

Не можна сказати, що в Полтаві й досі не боролися з різними радянськими символами та топонімікою. Але процес цей зазвичай ішов надто мляво і не мав жодної системності. Адже вулиці та площі міста, перейменовані за період української незалежності, можна перелічити на пальцях. Так, площа Дзержинського свого часу стала майданом Незалежності, площа Луначарського – майданом 1100-річчя Полтави, вулиця Раднаркомівська – Грушевського, братів Литвинович – вулицею Конституції... От, власне, й усе. Решта вулиць, якщо й перейменовувалися, то лише частково. Так, частину вулиці Куйбишева свого часу перейменовували на вулицю імені В'ячеслава Чорновола. Тепер, якщо йти однією й тією ж вулицею через центр міста, то з одного боку площі вона Куйбишева, а з другого – Чорновола! Таким же робом перейменовували частину вулиці Рози Люксембург на Раїси Кириченко, а Карла Маркса – на Козака.

А тим часом одна з центральних вулиць міста й досі має ім'я вождя світового пролетаріату, є вулиці Карла Лібкнехта, Клари Цеткін, Калініна та інших діячів комуністичного руху та радянської доби. Є й вулиця Жовтнева, хоча більшість молодих полтавців аж ніяк не пов'язують цю назву з революційними подіями 1917-го. Мало хто знає, що й вулиця Артема названа на честь революціонера Федора Сергєєва (партійний псевдонім «Артем»).

Та найбільша «комуністична» біда Полтави – це цілі два райони міста: Ленінський і Октябрський.

До того ж останній із них так називається й офіційно: на відміну від однойменної вулиці він не Жовтневий, а саме Октябрський! І досі ніхто не зміг навіть приблизно підрахувати, чого вартувало б принаймні фінансово перейменування цих двох районів.

З огляду на сучасні реалії немало «топонімічних бід» і в самій області. Наприклад, одне з найбільших міст Полтавщини – Комсомольськ! Питання? Питання. А ще є місто Червонозаводське. І в кожному з цих та інших міст і селищ області – загалом десятки вулиць Леніна, Калініна, Петровського, Лібкнехта, Маркса і Енгельса, Фрунзе...

– Проблема ще й у тому, – пояснює історик Олександр Білоусько, – що чимало топонімічних назв мають, так би мовити, прихований зміст. От, наприклад, у Полтавському районі є велике село Кротенки. Дехто думає, що названо воно за місцевістю, де, мовляв, водилися відомі ссавці. Насправді ж на зорі радянської влади село перейменовували на честь голови місцевого комнезаму С. Кротенка, а до того це була Семенівка. А, приміром, у самій Полтаві є вулиця Тевелєва. Хто це такий, сьогодні вже не скаже ніхто. Навіть мешканці згаданої вулиці. А Мусій Тевелєв – це один із керівників так званої Донецько-Криворізької республіки, форпосту більшовиків на Сході України, яка є певним прообразом і для нинішніх сепаратистів на Донбасі.

До речі, і Кротенко, і Тевелєв потрапили до «чорного списку», який нещодавно оприлюднив Інститут національної пам'яті. Є в ньому й ім'я Василя Івановича Чапаєва. До Полтавщини він жодного стосунку не мав. Однак нема й такого міста чи селища в області, де не було б вулиці, названої на честь легендарного комдива часів громадянської війни. Є навіть кілька Чапаєвок, а в Лубнах та с. Довгалівці Великобагачанського району йому навіть встановлено



пам'ятники. До речі, «довгалівсько-му» Чапасу (тут колись був колгосп його імені) в радянські часи позазрили б і у великих містах. Він, з архітектурного погляду, був одним із найкращих в Україні пам'ятників герою війни (і анекдотів!).

Та найбільше дискусій серед полтавських істориків і краєзнавців спричинила поява в тому «чорному списку»... славнозвісного партизанського командира, двічі Героя Радянського Союзу Сидора Артемівича Ковпака, уродженця Котель-

ви. У Полтаві та майже в усіх містах області є вулиці його імені, а в самій Котельві – пам'ятник і музей. Існує навіть обласна премія імені С. Ковпака, яку вручають за досягнення на ниві військово-патріотичного виховання молоді.

То чим завинив Сидір Артемівич перед Україною? Ймовірно, постраждав через те, що тривалий час працював заступником Голови Президії Верховної Ради Української РСР (1947–1967). Принаймні жодних інших посад у тому списку не названо.

Більшість полтавських істориків і представників громадськості, а передусім земляки ушлявленого партизанського ватажка, виступають категорично проти такого одностороннього, на їхню думку, трактування його біографії. Адже й справді виходить якась дурниця, коли уявити, що в Полтаві залишаться вулиці маршалів Радянського Союзу Конєва і Бірюзова, вулиця Героїв Сталінграда, а вулицю Ковпака доведеться переіменувати!

Тільки Господь має право мене розбудити

Яна СТАДІЛЬНА

69



У нашій палаті померла дівчинка.
Убиті горем батьки
вили на все відділення. Того дня син
запитав у мене: «Що таке смерть?».

Із щоденника матері хворої на рак дитини

Оскар, хвороба – як смерть.
Це – даність.
Вона не є покаранням.

Ерік-Еммануель Шмітт, «Оскар і Рожева Пані»

В онкології не лежать. Тут живуть. Роками, місяцями. Лише торік в Україні 17,5 тисячі дітей померли від невиліковних хвороб. Лікарі не завжди знають, як доглядати за приреченими малюками. Більше того, боячись зіпсувати статистику чи навіть потрапити під суд за смерть дитини в лікарні, ескулапи відправляють маленьких пацієнтів помирати додому. І останні дні вони разом із батьками проводять у страшенних муках. Найжахливіше, що це не тільки страх перед відходом. Наші хворі на рак страждають і від болю!.. Розбудити українське суспільство, змусити його достукатися до влади покликаний пронизливий за своєю силою театральний арт-проект «Оскар і Рожева Пані». Прем'єра благодійної вистави Івано-Франківського академічного обласного українського музично-драматичного театру імені Івана Франка за відомим твором французького прозаїка Еріка-Еммануеля Шмітта відбулася в Києві 11 жовтня. Слідом за киянами й франківчанами разом із режисером Ростиславом Держипільським та акторами плакали, пропускаючи цю трагедію крізь свою душу, глядачі Одеси, Харкова, Львова та Луцька...

«Дорогий Боже, мене звуть Оскар, мені десять років, я підпалив kota, собаку, будинок (здається, навіть підсма-

жив червоних рибок), це мій перший лист до тебе, бо досі мені бракувало часу через навчання. Одразу хочу тебе попередити, що я ненавиджу писати. Хіба що вже конче потрібно. Бо писати – це наче чіпляти гірлянди, помпон, удавану усмішку, стрічку тощо. Писати – це ніщо інше, як прикрашати, приборіюючи. Такі собі хитрощі дорослих. Докази? Візьми, наприклад, початок мого листа: «Мене звуть Оскар, мені десять років, я підпалив kota, собаку, будинок (здається, навіть підсмажив червоних рибок), це мій перший лист до тебе, бо досі мені бракувало часу через навчання», я міг би взяти й написати: «Мене звуть Яйцеголовий, на вигляд мені сім років, я живу в лікарні через рак і ніколи не звертався до тебе, бо навіть не вірю, що ти існуєш». Але якщо я так напишу, це буде негарно, і я тебе менше цікавитиму. Мені ж потрібно, щоб ти зацікавився»... Із цих слів починається драма, яка стискає серце й не відпускає його ще багато днів поспіль. Її творцям, як і маленькому Оскару, потрібно лише одне – зацікавити, достукатися до найзашкарублиших сердець!

Отже, у житті хворого на рак хлопчика Оскара, який дізнався про найгірше й відвертається від лікарів та зламаних горем батьків, раптом з'являється друг. Це випадкова незнайома жінка в рожевому костюмі Санти, що при-

йшла запропонувати клініці свої розважальні шоу. Саме вона лишається з малюком до самого його кінця. Саме на її прохання задля того, щоб хлопчик прийняв жакливу правду про смерть, останні 12 днів Оскар пише листи до Бога. Насправді ж то листи до кожного з нас! До представників уряду та їхніх помічників, які з обережками квітів завітали в недільний вечір до театру. До Верховної Ради, що має вдосконалити українське законодавство. У фіналі з величезних фотографій, які з'являються на декораціях, просто в очі всіх присутніх у залі дивляться хворі на рак українські діти. Їхні очі кричать про допомогу. Це справді сприймається, як

уширри

Нині в Україні функціонують два центри паліативної та хоспісної допомоги (у Івано-Франківську та Харкові), 7 хоспісів (у Львівській, Волинській, Житомирській, Київській, Харківській і Херсонській областях) і близько 60 відділень (палат) паліативної та хоспісної допомоги, в яких розгорнуто близько 1,5 тисячі ліжок для паліативних хворих за мінімальної потреби в 4,5 тисячі ліжок. Досі в деяких регіонах (у Кіровоградській, Черкаській, Вінницькій, Одеській і Київській областях) не створено жодного закладу паліативної та хоспісної допомоги.